

УДК 338.436:631.151.6

ЗАСТОСУВАННЯ ГРАФІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ

М. І. Сайкевич, кандидат економічних наук

О.М. Яценко, аспірантка

Державний агроекологічний університет (м. Житомир)

В статті розглядаються можливості використання графічних моделей для прогнозу результатів євроінтеграції в аграрному секторі регіону. Запропонований графоаналітичний метод дозволяє визначити напрямки економічної політики.

Постановка проблеми. Як показує практика і логіка існуючих теорій міжнародних економічних відносин, інтеграційні процеси, що ліквідують штучні перешкоди на шляху поширення господарської діяльності через державні кордони, здійснюються в інтересах конкретних груп економічних агентів. За словами Я. Тінбергена, неможлива “інтеграція взагалі”, можлива лише інтеграція як спосіб досягнення визначених цілей, набір яких не може бути довільним. Відповідно, наслідки інтеграції можуть бути очікуваними і позитивними для груп економічних агентів, які ініціюють інтеграцію. Для представників інших секторів економіки і сфер діяльності, за переконанням Д. Лук'яненка, ці наслідки можуть бути як позитивними, так і негативними.

Результати дослідження. В будь-якому випадку, приймаючи вектор євроінтеграції як стратегічний напрямок розвитку української економіки, треба мати на озброєнні методи оцінки наслідків вказаних процесів для окремих підсистем загальнонаціональної господарської системи.

Серед показників, які прийнято використовувати для вирішення вищезазначеної проблеми є такі, що мають економічний зміст лише на

загальнонаціональному рівні (як оптимальний митний тариф чи реальний валютний курс тощо), інші показники можуть бути пристосовані для аналізу процесів на рівні регіону та окремого сектору вказаного регіону (як сальдо торговельного балансу).

Зростання позитивного значення сальдо торговельного балансу, який розраховується в регіоні виключно за операціями з продукцією аграрного виробництва, апостеріорі свідчитиме про позитивні результати інтеграційних процесів. Прогнозний виграш аграрного сектору регіону від інтеграції розраховується як різниця фактичного сальдо торгового балансу продукцією аграрного сектору і умовного сальдо, розмір якого визначається із припущення, що динаміка торгівлі інтегрованих регіонів повторювала б динаміку торгівлі з рештою світу.

Важливим є врахування всіх значимих факторів, при вимірювання умовного сальдо торгового балансу. Але варто відмітити досвід країн євросоюзу, який показав, що не завжди і не для всіх країн виграш, розрахований вказаним чином є позитивним.

Інші види виграшів обумовлюються ефектами породження торгівлі та диверсифікації (переорієнтації) торгових потоків. Вони можуть бути визначені аналітично і не є очевидними за результатами зовнішньоторговельної статистики.

Ефект породження торгівлі (trade creation) обумовлений зростанням в результаті інтеграційних процесів, обсягів зовнішньої торгівлі, зниженням рівня цін та збільшенням “надлишку споживача”. Різниця між отриманим “надлишком споживача” та втраченим “надлишком виробника” і є позитивним ефектом зняття торговельних обмежень в процесі інтеграції.

Ефект диверсифікації торгових потоків (trade diversion) визначається як різниця між “надлишком споживача” отриманим в результаті переорієнтації торгових потоків на користь інтегрованих країн, та втратами держбюджету через недоотримання митних платежів.

І з точки зору необхідності адаптації аналітичних висновків до реальних умов статистики, що доступна на рівні фахівців аграрного сектору регіону, і з позиції змістовних задач даного дослідження, вважаємо за потрібне зосередитися на практичних проблемах аналізу, а саме на досягненні умов продовольчої безпеки регіону. Такий підхід вимагає сфокусувати дослідження на розрахунку наступних показників, що дозволять оцінити наслідки євроінтеграції для аграрного сектору регіону.

1. Зміна цін на основні види сільськогосподарської продукції та межі стабільності цих цін.
2. Зміна обсягів виробництва сільськогосподарської продукції, що обумовлена змінами цін, відкриттям кордонів, встановленими квотами та відповідністю вітчизняної продукції євростандартам.
3. Зміна обсягів споживання та наближення обсягів і структури споживання до фізіологічних норм.

Наслідки євроінтеграції не будуть однаковими для виробників і і споживачів різних продуктів сільськогосподарського виробництва, тому. З метою дослідження змін вищенаведених показників, розділимо весь перелік продуктів, що випускаються в аграрному виробництві регіону на 3 групи.

W_1 – група товарів, що виробляються як в Україні, так і в країнах Євросоюзу, та в результаті домовленостей імпортується Україною. Встановлені квоти на виробництво та невідповідність стандартам якості заперечують експорт продукції за кордон та не дозволяє повністю задовольнити попит в середині країни. В даному випадку маємо чисті втрати надлишків як споживача, так і виробника. Графічно ситуація представлена на рисунку 1.

Якщо до інтеграції надлишок виробника дорівнював $S_{BP_{Укр.Е}}$, то після встановлення квоти і зростання внутрішньої ціни він склав $S_{BP_{Євр.ДС}}$. Виробники втратили надлишок, що дорівнює площі S_{CAE} , натомість отримали $S_{P_{Укр.Євр.ДА}}$.

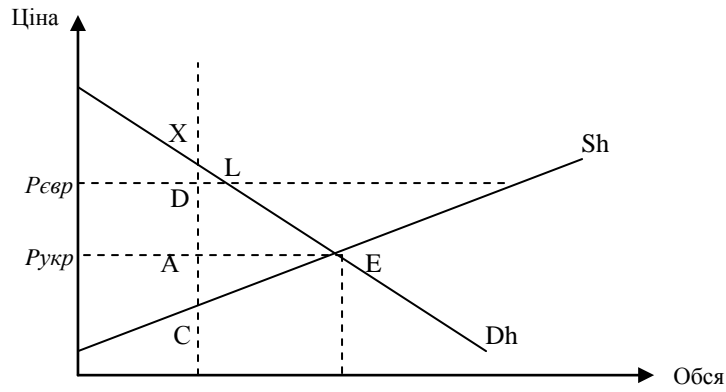

Рис. 1. Вплив євроінтеграції для на ринок товару групи W_1

Надлишок споживача скоротився на величину $S_{P_{укр}.P_{евр}LE}$. Таким чином, чисті втрати економіки регіону склали S_{CDLE} . Величина втрат тим більша, чим меншою буде квота для вітчизняних виробників, а також, чим менша частка української продукції буде відповідати євростандартам. Якщо можливо побудувати емпіричні функції попиту та пропозиції на внутрішньому ринку (скажімо, $D_h = f(p)$, $S_h = \phi(p)$), то розрахунковий програш регіональної економіки визначається формулами:

$W_1 = \frac{1}{2} (Q^* - Q)[f^1(Q) - \phi^1(Q)] - \frac{1}{2} (f^1(Q) - p_{евр})(f(p_{евр}) - Q) -$ для лінійних функцій попиту і пропозиції;

$$W_1 = \int_{DSQ}^{D\phi\delta\delta} f(p)dp + \int_{D\phi\delta\delta}^{D'\delta\delta} \phi(p)dp - Q[p_{евр} - \phi^1(Q)] - \text{для нелінійних функцій}$$

попиту і пропозиції. (Q - обсяг встановленої квоти на виробництво).

W_2 – група товарів, в імпорті яких з України зацікавлені європейські партнери. В результаті домовленостей обсяги виробництва вказаних товарів зростають, обсяги споживання скорочуються, а надлишок експортується. Графічно ситуація представлена на рис. 2.

Надлишок виробника зростає з $S_{BP_{укр}E}$ до $S_{BP_{евр}L}$, т.т. на $S_{P_{укр}P_{евр}LE}$. Надлишок споживача скоротиться з $S_{P_{укр}ME}$ до $S_{P_{евр}MD}$, т.т. на величину $S_{P_{укр}P_{евр}DE}$. Чистий вигравш регіональної економіки становитиме S_{DLE} .

$$W_2 = \frac{1}{2} (p_{евр} - p_{укр})[\phi(p_{евр}) - f(p_{евр})] \text{ або } W_2 = \int_{D\phi\delta\delta p}^{D'\delta\delta} [\phi(p) - f(p)]dp.$$

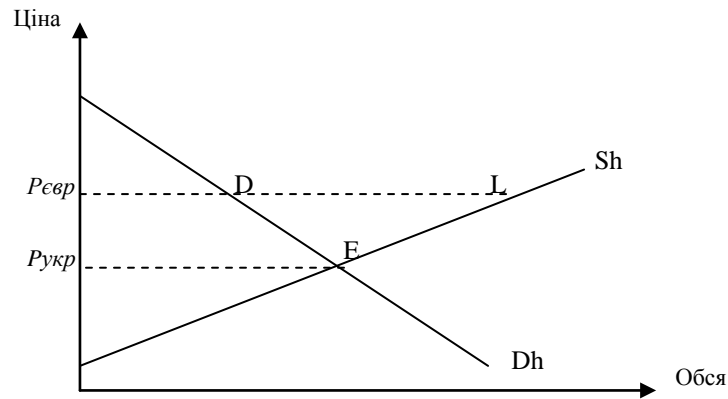

Рис. 2. Вплив євроінтеграції для на ринок товару групи W_2

W_3 – група товарів, які не виробляються в Україні, або виробляються з порівняно високими витратами. В даному випадку маємо класичний варіант ефекту породження торгівлі (рис. 3).

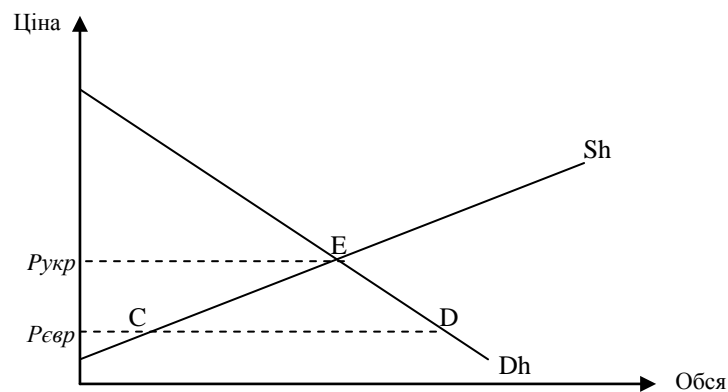

Рис. 3. Вплив євроінтеграції для на ринок товару групи W_3

Приріст надлишку споживача становить $S_{P_{evr}P_{ukr}ED}$, скорочення надлишку виробника дорівнює $S_{P_{evr}P_{ukr}EC}$. Чистий приріст надлишку в економіці регіону становитиме S_{CED} .

$$W_3 = \frac{1}{2} (p_{ukr} - p_{evr}) [f(p_{evr}) - \phi(p_{evr})] \quad \text{або} \quad W_3 = \int_{D^a d}^{D^o d} [f(p) - \phi(p)] dp$$

Загальний результат євроінтеграції для аграрного сектору регіону визначатиметься підсумком $W_1 + W_2 + W_3$, де W_1 має від'ємне значення. Чи буде підсумок позитивним чи негативним, залежить від абсолютних значень W_i .

Висновки. Вказаний графоаналітичний метод дозволяє визначити напрямки аграрної політики в аграрному секторі регіону, спрямовані на скорочення групи товарів W_1 та зменшення негативного підсумкового результату.

Бібліографічний список:

1. Экономика. Учебник / Под ред. А.И.Архипова, А.Н.Нестеренко, А.К.Большакова. – М.: Проспект, 1998. – 673 с.
2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. – К.: Основи, 1993. – 189 с.
3. European Economic Integration / F.McDonald, S.Dearden (eds), London; New York: Longman, 1994. – P. 13.
- 4.

М. І. Сайкевич

О.М. Яценко

**ЗАСТОСУВАННЯ ГРАФІЧНИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦІНКИ РЕЗУЛЬТАТІВ
ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ РЕГІОНУ**

В статті розглядаються можливості використання графічних моделей для прогнозу результатів євроінтеграції в аграрному секторі регіону. Запропонований графоаналітичний метод дозволяє визначити напрямки економічної політики.

М. И. Сайкевич

О.Н. Яценко

**ПРИМЕНЕНИЕ ГРАФИЧЕСКИХ МОДЕЛЕЙ ДЛЯ ОЦЕНКИ РЕЗУЛЬТАТОВ
ЕВРОПЕЙСКОЙ ИНТЕГРАЦИИ В АГРАРНОМ СЕКТОРЕ РЕГИОНА**

В статье рассматриваются возможности использования графических моделей для прогноза результатов евроинтеграции в аграрном секторе региона. Предложенный графоаналитический метод позволяет определить направления экономической политики.

M.I. Saukevuch

O.M. Yatcenko

**The use of graphic methods for estimation of the results of European integration in the
agrarian sector of the region**

The paper considers the possibilities of using graphic methods for prognosing the results of European integration in the agrarian sector of the region. Graphic and analytical method offered by the author enables to determine the trends of economic policy.